

✓ Тетяна Ярошенко
Тетяна Бугасова

БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

У ХУІІ - ХІХ ст. Києво-Могилянська академія була окрасою України, духовним і культурним центром усього слов'янського світу. Тут готувалися викладачі для інших вищих шкіл, науковці, філософи, богослови, знавці мов, виростали поети, художники, музиканти, майбутні державні діячі - формувалася еліта, без якої неможливий історичний поступ нації й країни. У світлій історії Києво-Могилянської академії безумовною складовою поширення знань була бібліотека - одна з найбільших у Європі, непересічна за обсягом фондів та їх цінністю.

Досить важко визначити точну дату створення книгозбірні, але, безперечно, початок вона бере ще з часів Київської братської школи (1615). Заклав бібліотеку Петро Могила. За кілька днів до смерті він заповів Академії всю свою книжкову колекцію (2130 вітчизняних і зарубіжних видань), яку збирав протягом життя. Це стало початком доброї традиції дарування власних книгозбірень видатними діячами України, випускниками, професорами Академії та іншими доброчинцями.

На кінець ХУІІ ст. бібліотека мала близько 3500 книжок, у тому числі видань ХУІ і першої пол. ХУІІ ст. - 1813, а з другої пол. ХУІІ ст. - 857. За каталогом, складеним професором Іринеем Фальковським, було: богословських - 525 томів, історичних - 253, філософських - 90, з риторики, поетики й граматики - 236, різних лексиконів - 69, з медицини, математики та астрономії - 76. Певне, тут переважали підручники та посібники різними мовами, передусім латиною¹. Комплектування здійснювалося за рахунок купівлі та передплати книг, періодики. Видання надходили з таких великих західноєвропейських центрів книгодрукування, як Венеція, Рим, Флоренція, Париж, Берлін, Лейпціг, Базель, Амстердам, Краків, Варшава, Вільно та ін. У 1759 р. митрополит Арсеній Могилянський виписав власним коштом для Академії французький та російський газети, зокрема «Трудолюбивую пчелу»².

У 1768 р. при бурсі почала створюватися «особая

библіотека»³ для найбільш бідних студентів, які не мали можливості купувати книги. Її ініціатором та засновником був вихованець Академії, відомий український учений М.Бантиш-Каменський.

Бурсацька й академічна бібліотеки були об'єднані в 1780 р. (спільний фонд становив близько 12 тис. томів: словники, цінні вітчизняні й зарубіжні видання з літератури і богослов'я, історії, географії, філософії, риторики, піітики, граматики, медицини, математики, астрономії, публіцистики тощо).

У бібліотеці кілька раз траплялися пожежі. Так, у 1780 р. згоріло приблизно 9 тис. томів, у 1811 - 1 тис. томів. На кінець ХІХ ст. бібліотека Києво-Могилянської академії, що перейшла до Духовної академії, нараховувала 150 тис. різномовних видань — від елементарних підручників до творів стародавніх і сучасних класиків науки й культури⁴.

Закриття Духовної академії (початок 1920 р.), відомі соціально-політичні події спричинили майже повне знищення бібліотеки. За роки тоталітарного режиму більшість книжок було або втрачено назавжди, або передано до інших інституцій. Певна частина видань (книги, рукописи, стародруки) нині зберігається в ЦНБ ім. В.І.Вернадського.

У лютому 1992 р. бібліотека, як і славетна Академія, відновила свою діяльність, не маючи жодної книжки. Сьогодні її фонд становить понад 200 тис. томів, близько 400 назв періодичних видань. Це сучасна наукова та навчальна література з філософії, історії, релігієзнавства, культурології, економіки, природничих наук, мистецтва, художня література тощо. Майже 40% фонду - література іноземними мовами, передусім англійською. Є в бібліотеці цінні колекції та видання - дарунки різних фондів, установ, приватних осіб з України, США, Канади, Франції, Австралії, Польщі та інших держав світу. Маємо рідкісні й цінні видання: Требник Петра Могили: Репринтне видання 1646 р. - Канберра; Мюнхен; Париж, 1988; Острозька біблія: Репринтне видання 1581 р. - Вінніпег, 1983; Историко-культурный атлас по русской истории / Сост. Н.Д.Полонская; под ред. проф. М.В.Довнар-Запольского. - К., 1913; Релігійні містерії. - Амстердам, 1698; Грушевський М. Історія України-Руси: В 10 т. - Нью-Йорк, 1954 - 1958; Данте Аліґ'єрі. Божественна комедія / Грав. Г. Доре. - 1890;

¹ Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. - К., 1994. - С. 222.

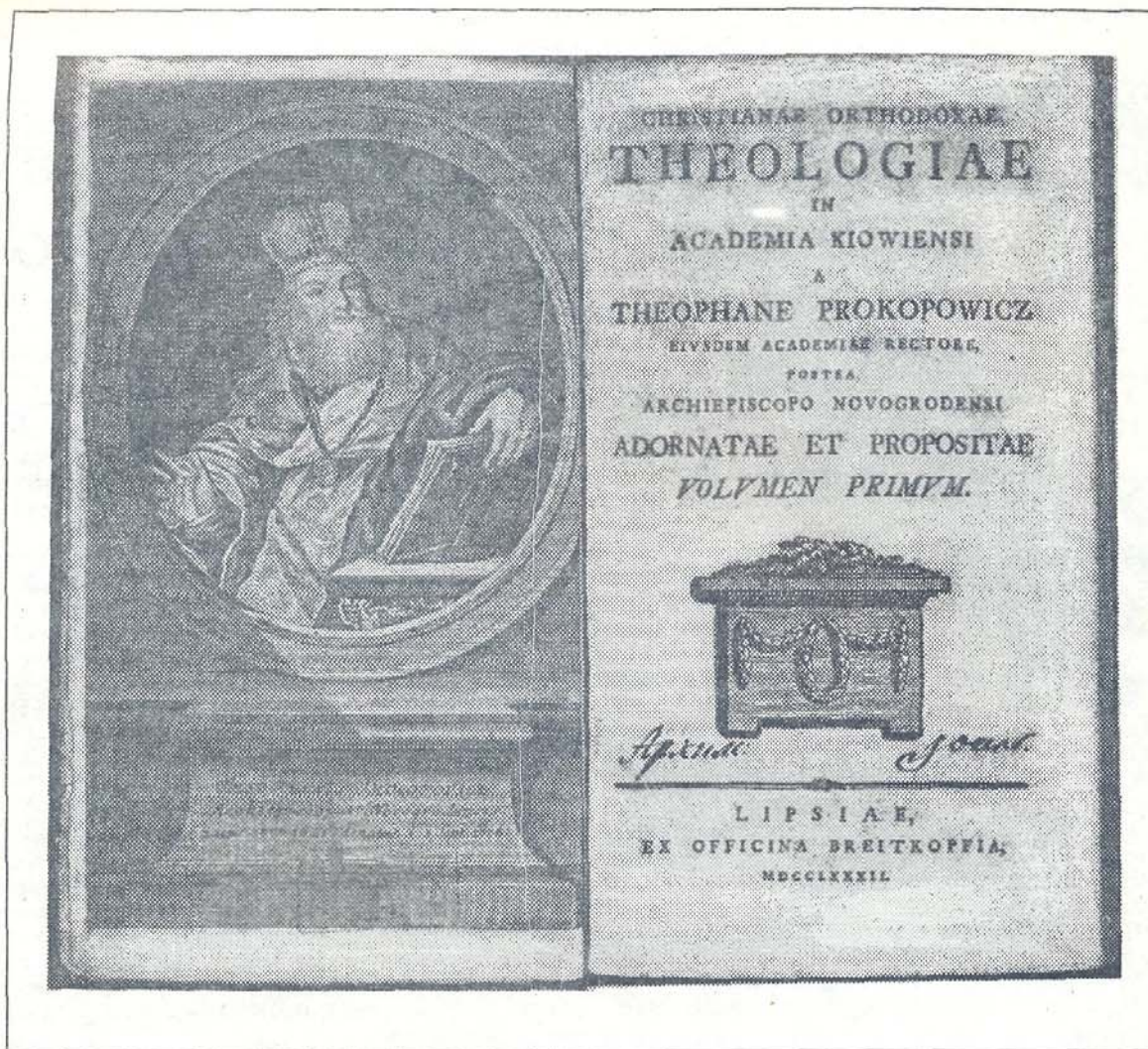
² Асхоченский В. Киев з древнейшим его училищем Академией. Ч. 2. - К., 1856. - С. 302.

© Ярошенко Тетяна Олександрівна, Київ, 1995
© Бугасова Тетяна Володимирівна, Київ, 1995

³ Там само.

⁴ Сотницько П.А. Бібліотека Києво-Могилянської академії: Філософські джерела // Від Вишньового до Сковороди. - К., 1972. - С. 53.

Encyclopedia Americana: In 30 vol. - Danbury, 1990; Encyclopedia Britannica: In 24 vol. - Chicago; London; Toronto, 1958; The New Encyclopedia Britannica: In 32 vol. - Chicago, 1994, Encyclopedia of Ukraine: In 5 vol. / Ed. by Kubyovyc. - Toronto; Buffalo; London, 1984 та ін.

Цінні колекції передані в дарунок В.Старицьким (Мюнхен), Ю.Паславським, Я.Головачем (обидва - США), науковцями з України В.Рінберг та В.Заїкою-Новацьким, ректором-засновником НАУКМА В.Брюховецьким, поетом Д.Павличком тощо. У формуванні фонду сучасної бібліотеки значну допомогу надали Національна парламентська бібліотека України та Бібліотека Конгресу США, Канадський інститут українських студій та Йельський університет, фундація «Сейбр» та Товариства прихильників руху в Канаді, Петра Могили та української мови ім. Т.Шевченка в Америці тощо.

За рік бібліотеку відвідують понад 70 тис. читачів, яким видається близько 120 тис. примірників. Налагоджується система оперативного інформаційного забезпечення потреб академічного та науково-дослідницького процесу в Університеті. Підготовлено

до друку науково-допоміжний бібліографічний покажчик з історії Києво-Могилянської академії, ряд методичних порад читачам. Здійснюється локальне соціологічне дослідження «Аналіз інформаційних та читацьких запитів і міра їх задоволення».

Значною проблемою, звісно, не лише для нашої бібліотеки, є комплектування фондів. Ми шукаємо прямих зв'язків з видавництвами, налагоджуємо активний книгообмін з вітчизняними та зарубіжними бібліотеками, знаходимо спонсорів для комплектування окремих видань, влаштовуємо тематичні виставки видавництв з наступним придбанням літератури за пільговими цінами тощо.

Нагальним питанням для бібліотеки є впровадження сучасних автоматизованих інформаційних технологій: реальний доступ до світових та вітчизняних інформаційних ресурсів, зокрема через INTERNET (робочі станції вже у нас встановлено), а також запровадження автоматизованої бібліотечної системи. На жаль, ринок програмних бібліотечних продуктів в Україні представлений лише кількома загальновідомими системами (ALEPH, LIBER, CDS/ISIS/m, «Бібліоте-

ка 4.0», «MARC») та деякими власними розробками бібліотек. Ми прагнемо ознайомитися з найпоширенішими в світі системами (TINLIB, VTLS та ін.), щоб придбати інтегровану систему, яка б задовольняла функціональні потреби.

Основні завдання бібліотеки можна викласти так:

- підвищувати повноту, оперативність задоволення запитів читачів на основі як власних фондів та баз даних, так й інформаційних ресурсів інших бібліотек України та закордонну; інформаційно забезпечувати всі напрями науково-дослідницької та академічної діяльності Університету;

- упорядковувати комплектування фонду сучасною вітчизняною та іноземною літературою й періодикою згідно з напрямками професійної орієнтації;

- розширювати номенклатуру послуг користувачам

до рівня, відповідного сучасним закордонним університетським бібліотекам, включаючи доступ до електронних каталогів; оперативно забезпечувати довідковою літературою, надавати послуги на основі CD-ROM та засобів мультимедіа тощо;

- впроваджувати систему штрихового кодування на процеси циркуляції літератури, інвентаризації фонду та здійснити повну автоматизацію процесу реєстрації читачів, зокрема системи контролю «check-point».

Для того, щоб з Університету виходили високоосвічені люди, які б могли визначати політику держави, розумітися на економіці, відроджувати культуру, потрібна сучасна бібліотека з відповідним фондом та технічним обладнанням, яка б надавала доступ у будь-який час до різноманітних інформаційних ресурсів.